

DR. BOÓC ÁDÁM  
intézetvezető egyetemi tanár, dékánhelyettes,  
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar,  
Magánjogi Tudományok Intézete

## IDŐSZERŰ PROBLÉMÁK ÖRÖKLÉSI JOGUNKBAN, KITEKINTÉSSEL AZ EURÓPAI ÖRÖKLÉSI RENDELET EGYES KÉRDÉSEIRE

<https://doi.org/10.61382/MJE-Ertekezések.2024.Booc.83>

### Összefoglaló

Jelen tanulmány a magyar öröklési jog néhány időszerűnek tekinthető kérdésével foglalkozik. Kiemelten tárgyalja, hogy a hatályos Ptk. alapvetően a végrendeleti öröklést tekinti preferált öröklési módnak, valamint bemutatja az utóöröklés, illetve a házastársak közös végrendeletének lényeges kérdéseit. Az írás kiter a termőföld öröklésének problémáira, érinti az Európai Öröklési Rendelet bizonyos jogalkalmazási kérdéseit, valamint vázolja az öröklési jog egyes újszerű kihívásait.

**Kulcsszavak:** öröklési jog; végrendelet; Európai Öröklési Rendelet; új technológiai kihívások.

### 1. Bevezetés

Történelmi kortól és lényegében társadalmi körülményektől függetlenül az öröklési jog mindenkor fontos „küldetése” az, hogy hogyan lehet biztosítani a családi vagyont a következő generáció számára, és hogyan lehet azt elosztani az örökhatóság akaratának megfelelően (figyelembe véve természetesen a kötelező törvényi feltételeket). Egy másik fontos kérdés pedig az, hogy hogyan lehet hatékonyan szabályozni a hagyatéki eljárást és megelőzni az esetleges vitás helyzeteket az örökösök között. Ezen kívül kiemelendő, hogy az öröklési jog terén felmerülhetnek olyan különleges helyzetek is, mint például a hagyatéki eljárásokban való részvétel külföldi vagyonelemmel vagy külföldi örökhatóság személyében.

Az öröklési jog megkerülhetetlenül fontos része a jogrendszernek és lehetőséget ad arra, hogy – bizonyos feltételek mellett – az örökhagyó akarata megfelelően érvényesüljön és a vagyon biztonságosan átszálljon az örökösökre.

Az egyes, a jelen tanulmány által vizsgált jogintézményeket olykor a jogtörténeti előzményekre hivatkozással mutatjuk be, szem előtt tartva GROSSCHMID BÉNI azon megállapítását, mely szerint „minden örökjogi törvénynek lényegéül tudom, hogy támaszkodjék jogtörténeti előzményekre”.<sup>1</sup>

## 2. A végrendeleti öröklés elsődlegességéről

A hatályos magyar Ptk., a 2013. évi V. törvény az öröklés egyes – lényegében a római jog óta változatlan – módjai közül egyértelműen a végrendelezési öröklést tekintti elsődlegesnek, vagyis a kódex alapkonceptiója, hogy az örökhagyónak igenis feladata (és ebben az értelemben felelőssége is) lehet az, hogy halála utáni magánjogi viszonyairól megfelelően gondoskodjon. Ehhez képest a törvényes öröklés másodlagos, szubszidiárius jellegű, ahol is ugyanakkor nagyon jelentős, koncepcionális jellegű változást látunk a túlélő házastárs öröklési pozíciója tekintetében.

A Ptk. 7:58. §-a tartalmazza a túlélő házastársat megillető javakat, amelyek a holtig tartó haszonélvezeti jog az örökhagyóval közösen lakott lakáson és a hozzá tartozó berendezési tárgyakon, valamint egy rész a gyermeki hagyaték többi részéből.

A Ptk. szabályozását áttekintve teljes mértékben érzékelhető ama szándék, mely a végrendeleti öröklés könnyítését célozza. Alaki szempontból erre fontos példa lehet a Ptk. 7:17. §-a, amely az írásbeli magánvégrendelet esetében a keltezés idejét igen, de a keltezés helyét nem rendeli kötelező érvényességi feltételnek.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Lásd: ZSÖGÖD BENŐ: *Magánjogi tanulmányok*. I. kötet, Budapest, 1901, XXIII. Grosschmid Béni-nek a magyar öröklési jog jelenlegi szabályozására gyakorolt hatásáról lásd: VÉKÁS LAJOS: Grosschmid szelleme és gondolatai az új Polgári Törvénykönyv öröklési jogi szabályaiban. *Magyar Jog*, 2013/5. szám, 257–264. Az öröklési jog kodifikációs kísérleteiről a XIX. századi Magyarországon lásd: PÓLAY ELEMÉR: *Kísérlet a magyar öröklési jog önálló kodifikációjára a XIX. század végén*. Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae Acta Juridica et Politica Tomus, XXI. Fasciculus 4., Szeged, 1974.; HAMZA GÁBOR: *Az európai magánjog fejlődése. A modern magánjogi rendszerek kialakulása a római jogi hagyományok alapján*. Budapest, 2002, 174–176. GÁBOR, HAMZA: Codification of Hungarian Private (Civil) Law in a Domestic and International Comparison. *Civic Review*, 15, 2019, 443–450. DOI: <https://doi.org/10.24307/psz.2020.0229>. VERESS EMÓD: *Fejezetek a magyar magánjogi kodifikáció történetéből európai kitekintéssel*. Kolozsvár, 2022, 110.

<sup>2</sup> Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a bizonyítás megkönnyítése érdekében nem jelentéktelen az, ha a keltezés helye is megfelelően feltüntetésre kerül. A keltezés helyével összefüggésben az rPtk szabályaihoz lásd: LESZKOVEN LÁSZLÓ: Az írásbeli magánvégrendeletek alaki kellékei – gondolatok végintézkedési jogunk reformjához. *Közjegyzők Közlönye*, 2005/7-8. szám, 4.

A jogalkalmazás vonatkozásában hasonló jelentőséggel bír a 2/2016. számú Polgári Jogegységi Határozat (PJE), amely szintén a végrendeletekkel kapcsolatos alaki szabályokat egyszerűsíti. Eme PJE a végrendelet tanújának aláírása és a személyének megállapítása kérdése körében lényeges megállapításokat tesz. A Kúria Polgári Kollégiuma mint jogegységi tanács, a jogegységi határozatban rögzíti egyfelől, hogy a jogalkalmazók által igen sokat bírált 3/2012. Polgári Jogegységi Határozatot hatályon kívül helyezi. Emellett ugyanakkor megállapítja, hogy a végrendeleti tanú aláírása megfelel az aláírással szemben támasztott követelményeknek, ha a tanú a rá jellemző, általa kialakított egyedi írásformát és írásképet tükröző módon írja alá az okiratot. Ha a tanú személye az okiratból nem állapítható meg, a bíróság erre vonatkozóan bizonyítást folytathat le.

E határozatnak azért van mindenképpen kiemelkedő jelentősége, mert egy eddig nagyon mereven alkalmazott, olykor a végrendeletek érvényességét alaki szempontból megdőntő álláspontot formál át kifejezetten méltányosabb, a *favor testamenti* elvét talán jobban érvényre juttatni kívánó módon.<sup>3</sup>

A formai érvénytelenség körében a joggyakorlat – úgy az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.), mint a Ptk. hatálya alatt – nagyon sokszor szembesül az öröklési szerződés tekintetében felmerülő problémákkal. Mint ismeretes, a Ptk. 7:49. §-a alapján az öröklési szerződésekre az írásbeli magánvégrendeletek szabályait kell alkalmazni. Így adott esetben nem elegendő egy ingatlan átruházását tartalmazó öröklési szerződést ügyvédi ellenjegyzéssel ellátni, hanem elengedhetetlen a két tanú szerepeltetése is. Ez már az rPtk. hatálya alatt is nagyon sok érvénytelenségi problémát okozott.<sup>4</sup>

A Ptk. – az rPtk.-hoz hasonló módon – kivételes intézményként alkalmazza a szóbeli végrendeletet, akként rendelkezve a 7:20. §-ban, hogy szóbeli végrendeletet az tehet, aki életét fenyegető olyan rendkívüli helyzetben van, amely írásbeli végrendelet tételét nem teszi lehetővé. A jelenleg hatályos szabályok értelmében a szóbeli végrendelet hatályát veszti, ha az örökhagyó a szóbeli végrendeletkezés feltételül szolgáló helyzet megszűnése után megszakítás nélkül harminc napon át nehézség nélkül alkothatott volna írásbeli végrendeletet.<sup>5</sup>

<sup>3</sup> A *favor testamenti* elvéhez az újabb magyar jogirodalomban lásd: ARATÓ BALÁZS: A végrendeletek értelmezésének egyes kérdései. *Magyar Nyelvőr*, 2023/1. szám, 81. DOI: <https://doi.org/10.38143/Nyr.2023.1.78>.

<sup>4</sup> Lásd ezzel kapcsolatban: SÁNDOR ISTVÁN – SZŰCS BRIGITTA: *Az ügyvédi felelősség és biztosítása*. Budapest, 2001. 113–114. Az ügyvédi felelősségbiztosításhoz lásd továbbá: FAZAKAS ZOLTÁN JÓZSEF: Gondolatok az ügyvédi felelősségbiztosításról. In: BARTA JUDIT (szerk.): *Biztosítás több szem-szögből. Ünnepi kötet Újváriné dr. Antal Edit c. egyetemi docens 65. születésnapja tiszteletére*. Miskolc, 2019. 223–235.

<sup>5</sup> A szóbeli végrendelethez lásd különösen: OROSZ ÁRPÁD: A szóbeli végrendelet mint a végintézkedések kivételes formája. *Közjegyzők Közlönye*, 2016/4. szám, 59–67., MOLNÁR TAMÁS: A polgári

A szóbeli végrendeletre irányadó szabályok közül kiemelkedik a BDT 2022. 4566. számú döntés, mely kimondja, hogy a szóbeli végrendelet érvényesen csak a törvény szerinti konjunktív feltételek végrendelet tételekori együttes – egyidejű és valóságos – fennállta esetén tehető. A szóbeli végrendelet érvénytelen, ha a végrendelkező – az életét fenyegető rendkívüli helyzet fennálltától függetlenül – írásbeli végrendeletet tehetett volna. A bíróság a végrendelet érvénytelenségét csak az érvényesített megtámadási ok alapján és csak a perben álló személyek viszonylatában állapíthatja meg.

A BDT 2021. 4392. számú döntés szerint a Ptk. az rPtk-hoz képest szigorúbb törvényi követelményeket támaszt a szóbeli végrendelet érvényességéhez. Ehhez egyrészt változatlanul az életet fenyegető rendkívüli helyzet fennállta, másrészt az szükséges, hogy e helyzet kizárja az írásbeli végrendelet tételét. Az írásbeli végrendeletkezés jelentékeny nehézségének igazolása nem elégséges az érvényes szóbeli végrendeletkezéshez. A határozat kimondja továbbá, hogy az örökhagyó halál eseteére szóló szóbeli nyilatkozata érvényes szóbeli végrendeletnek akkor minősül – az öröklés kiváltására akkor alkalmas –, ha a nyilatkozattételkor a szóbeli végrendelet tételének anyagi jogi feltételei teljesültek. E feltételek fennállását – a perbeli pozíciótól függetlenül – annak a félnek kell bizonyítania, aki a szóbeli végrendelet alapján kíván örökölni.

Habár a Ptk. szabályaiból kikövetkeztethető, ugyanakkor fontos, hogy a BH 2022. 260. számú határozat hangsúlyozza azt, hogy a végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránti perben a felek perbeli állásától függetlenül a végrendelet létrejöttének a bizonyítása azt terheli, aki az alapján örökölni kíván, illetve a szóbeli végrendeletre alapított igény elbírálásánál elsődlegesen abban kell állást foglalni, hogy az örökhagyó tett-e szóbeli végrendeletet.

Fentiekből kitűnik, hogy a bírói gyakorlat kifejezetten hangsúlyozza a szóbeli végrendelet kivételes jellegét, továbbá azt a szempontot, hogy az életet fenyegető rendkívüli helyzetet objektív módon kell megítélni, azaz nem elégséges a szóbeli végrendeletet tenni kívánó személy szubjektív tudata az életveszély vonatkozásában. Megítélésem szerint ennek különös jelentősége lehet a pandémia idején tett szóbeli végrendeletek érvényességének vizsgálatakor, hiszen éppen a pandémia sajátosságai alapján nem könnyű feladat annak megítélése, hogy ténylegesen objektív értelemben az életveszély fennállt-e a szóbeli végrendelet megtételkor.

---

eljárásjog alapelveinek megnyilvánulása a szóbeli végrendeletet tartalmazó hagyatéki eljárás esetén. *JURA*, 2018/1. szám, 369–376.

### 3. Az utóöröklés tilalma az rPtk-ban

A végrendeleti öröklés tárgyában, a végrendelet egyes tartalmi kérdései tekintetében igen fontos probléma az utóöröklés. Az rPtk. kifejezetten tilalmazta az utóöröklést. Az rPtk 645. §-a az alábbiak szerint rendelkezik: *„(1) Az örökhagyó olyan végrendeleti intézkedése, amely szerint az örökségben vagy annak egy részében valamely eseménytől vagy időponttól kezdve az eddigi örökösöt más váltja fel, érvénytelen. Az elsősorban nevezett örökös halála esetére történt örökösnevezés azonban mint helyettes örökösnevezés megáll, ha annak feltételei megvannak.*

*(2) Ez a rendelkezés nem zárja ki a feltételtől vagy időponttól függő hagyományrendelést. Az, aki a hagyomány tárgyát megszerezte, azzal – a feltétel vagy időpont bekövetkezéséig – sem élők között, sem halál esetére nem rendelkezhet. A hagyomány tárgyául szolgáló ingatlanra az ingatlan-nyilvántartásban elidegenítési és terhelési tilalmat kell bejegyezni. Ez a rendelkezés harmadik személy jóhiszemű és ellenérték fejében szerzett jogát nem érinti.”*

Mint látható, az rPtk. az utóöröklést nem, kizárólag az utóhagyomány rendelését tette lehetővé.<sup>6</sup> (Érdemes egyébként ebből a szempontból is figyelemmel lenni a Ptké. 93. §-ára, mely szerint amennyiben az öröklés a Ptk. hatályba lépése előtt nyílt meg, az utóöröklésre akkor is a korábbi jogot kell alkalmazni, ha az utóöröklés a Ptk. hatályba lépése után következett be.)

Az rPtk. korabeli miniszteri indokolása szerint a végrendelezési szabadság helyes értelme csak az lehet, hogy az örökhagyó a vagyontárgyai felett halála esetére egyszeri rendelkezési jogot nyer, ezt a jogot nem gyakorolhatja több ízben, örökösait is megkötvé ezáltal, mert ezzel az előörökösöt korlátozza a tulajdonjoga gyakorlásában és megfosztja végrendelezési jogától.<sup>7</sup> Az rPtk. alapján kialakuló gyakorlat ennek maximálisan eleget is tett.

Ebben a tekintetben utalunk a BH. 1992. 246. szám alatt közzétett határozatra, mely szerint, az utóörökös-nevezésre vonatkozó érvénytelenség a végrendelet többi rendelkezésének érvénytelenségét nem vonja maga után. A konkrét eset szerint a végrendeletből kitűnő módon az örökhagyó a házaspár ingatlan-illetőségét csak a házastársa, a felperes halála után kívánta a végrendeletben megnevezett

<sup>6</sup> Lásd: TÖRÖK GÁBOR (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv magyarázata. V. kötet. Öröklési jog.* Budapest, 2005, 204–205.

<sup>7</sup> Érdemes megjegyezni, hogy tankönyvében FÁBIÁN FERENC az utóörökös-előörökös relációjában az előörökösöt tulajdonképpeni haszonélvezőnek tekinti, akinek az utóöröklés beálltával haszonélvező módjára kell elszámolnia az utóörökössel. Fábíán szerint *„a szituáció jellegzetessége még az, hogy az utóörökös a végrendeletben megjelölt feltétel bekövetkeztével nem az eredetileg megjelölt örökös (előörökös) örökösévé válik, hanem az örökhagyó örököse lesz.”* Lásd: FÁBIÁN FERENC: *Előadásvázlatok az öröklési jog köréből.* Patrocinium, Budapest, 2012, 56.

örökösnek juttatni. Az örökhatóság szándéka szerint tehát addig az időpontig az ingatlanilletőség a felperest illette. Ez valójában egy, az rPtk. szerint meg nem engedett utóörökös-nevezés, azonban eme rendelkezés érvénytelensége a többi rendelkezés érvényességét nem érinti.<sup>8</sup>

Érdemes azt is megjegyezni, hogy az rPtk. 645. § (1) bekezdésének második mondata – mely szerint egyes feltételek megléte esetében az elsősorban nevezett örökös halála esetére történt örökösnevezés mint helyettes örökösnevezés érvényesülhet – csak látszólag jelent kivételt az utóörökös nevezés tilalma alól, mivel az utóörökösként nevezett személy ilyen esetben nem mint utóörökös, hanem mint helyettes örökös fog örökölni.<sup>9</sup>

#### 4. Az utóöröklés a hatályos Ptk.-ban

A hatályos Ptk. elfogadott és hatályba is lépett normaszövege az utóöröklés tárgyában az alábbi rendelkezést mondja ki: „7:28. § [Utóörökös nevezése]

(1) Érvénytelen az örökhatóság olyan végrendeleti intézkedése, amely szerint az örökségben vagy annak egy részében valamely eseménytől vagy időponttól kezdve az addigi örökösöt más személy váltja fel.

(2) Az elsősorban nevezett örökös halála esetére történt örökösnevezés helyettes örökös nevezéseként érvényesül, ha annak feltételei fennállnak.

(3) Az örökhatóság érvényesen nevezhet utóörökösöt az elsősorban örökösnek nevezett házastársa halála esetére a házastársra háramlott hagyatéokra. Utóörökös nevezése a házastárs visszerhes rendelkezési jogát és a szokásos mértékű ajándéknál nem nagyobb értékre vonatkozó ingyenes adományozási jogát nem érinti.

(4) Az örökhatóság érvényesen nevezhet utóörökösöt az elsősorban örökösnek nevezett leszármazójára háramlott hagyatékára arra az esetre, ha a leszármazó a hagyaték megnyílásakor nem rendelkezik végrendeletképesi képességgel, és meghal anélkül, hogy ezt a képességét megszerezte volna. Utóörökös nevezése az elsősorban örökösnek nevezett leszármazónak a cselekvőképességi szabályok korlátai közötti rendelkezési jogát nem érinti.”

Megítélésünk szerint abban az esetben, ha a jogalkotó két, ennyire lényeges esetben lehetővé tette az utóöröklést, akkor lényegében értelmét veszti az utóöröklést egyébként megtiltó törvényi főszabály.

<sup>8</sup> Lásd: OSZTOVITS ANDRÁS (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény magyarázata. II.* Opten, Budapest, 2011, 2215.

<sup>9</sup> Lásd: GELLÉRT GYÖRGY (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv magyarázata II.* HVG-ORAC, Budapest, 1998<sup>4</sup>. 1948.

A Ptk. utóörökléshez kapcsolódó rendelkezéseit röviden az alábbiak szerint lehet bemutatni. A Ptk. kimondja, hogy főszabály szerint az olyan végintézkedés semmis, amely esetében az örökségben vagy annak egy részében valamely esemény beálltát követően az eredeti (előörökös) egy új személy váltja fel. Bizonyos esetekben mégis van lehetőség arra, hogy az örökhagyó több generáció vonatkozásában döntsön a hagyatéka sorsáról, belekalkulálva azt az örökhagyótól teljes mértékben elfogadható nézetet, hogy nem akarja, hogy a családi vagyon egy másik család tulajdonába vándoroljon további öröklések útján.

Az utóöröklés voltaképpen az örökös halála esetére szóló örökösnevezésként funkcionál. Az örökhagyó érvényesen nevezhet utóörököszt abban az esetben, ha a házastársára hagyja a vagyonát, de nem akarja, hogy a házastársra háramlott vagyon az elhalálozó házastárs törvényes örökösire háramoljon tovább.

Lehetőség van továbbá utóörökösnevezésre abban az esetben is, ha az előörökös koránál fogva vagy végrendekezési képességének valamely okból kifolyó hiánya miatt nem tudna érvényesen végrendekezni. Ebben az esetben az örökhagyó tulajdonképpen quasi gyámhelyettesítési konstrukcióval él.

A Ptk tehát az utóöröklést – ugyan viszonylag szűk esetkörben – de bizonyos, adott esetben kényesnek minősíthető élethelyzetekben, alkalmazhatóvá teszi.

Az előörökös és az utóörökös vonatkozásában ANKA TIBOR nagyon érdekes kapcsolatra hívja fel a figyelmet a Ptk. Kommentárjában: *„Az utóörökös az örökhagyóról az előörökösre háramlott hagyatékban nem az utóörökös örököse, hanem az örökhagyó örököse, azaz az örökhagyóról az előörökösre a végintézkedés alapján háramlott vagyonban az előörököszt az utóörökös az örökhagyó örököseként váltja fel, nem pedig az előörökösre a végintézkedéssel hagyott vagyont mint az előörökös hagyatékát örökli meg. Ebből következik, hogy az utóörökös nem az előörökösnek, hanem az örökhagyónak a jogutóda. Az előörökös a Ptk. szabályai szerint nem csupán haszonélvezője az örökhagyóról rá háramlott, a halála után pedig az utóörököszt megillető hagyaték, hanem életben léte alatt, annak élők közötti jogügyletek tekintetében a valóságos tulajdonosa.”*<sup>10</sup>

A pontosság kedvéért említendő, hogy a Ptk. – összhangban egyébként az rPtk. rendelkezéseivel – korlátozás nélkül érvényesnek ismeri el az utóhagyomány rendelkezését, azaz az örökhagyó olyan végrendeleti intézkedését, amely szerint a hagyományban valamely meghatározott eseménytől vagy időponttól az addigi jogosultat más váltja fel. Hasonlatosan a Ptk. által érvényesnek elismert utóöröklés eseteihez az utóhagyomány is maradék hagyományt jelent, mivel – amennyiben az örökhagyó eltérően nem rendelkezik – utóhagyományos nevezése az előhagyományos

<sup>10</sup> Lásd: OSZTOVITS ANDRÁS (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv Nagykomentárja IV.* Opten, Budapest, 2014, 508.

visszterhes rendelkezési jogát és a szokásos mértékű ajándéknál nem nagyobb értékre vonatkozó ingyenes adományozási jogát nem érinti.<sup>11</sup>

Feltétlenül kiemelés érdemel továbbá, hogy a házastárs esetében megengedett utóöröklés pedig valójában a német jogban ismert *Berliner Testament* analógiáján alapszik, azzal, hogy a *Berliner Testament* a házastársak közös végrendelete, mely szerint egymást egymás örökösivé teszik, és a túlélő házastárs halálát követően egy harmadik személy lesz az örökös.

Az új Ptk. fentiek alapján megengedi a házastárs esetében az utóöröklést, de ebben az esetben célszerű lenne a *Berliner Testament* átvétele is a magyar jogba. A Ptk. 7:23. §-a ugyan bizonyos feltételek mellett ismeri a házastársak közös végrendeletét (ahhoz speciális alaki feltételeket ír elő), de ez még a 7:28. §-ban lehetővé tett utóörökléssel együtt sem ekvivalens a *Berliner Testament* fogalmával.<sup>12</sup> Arra tekintettel azonban, hogy a jogpolitikai cél egyértelműen az, hogy a házastársaknak a közös vagyronról és egymás sorsáról a haláluk után megfelelő lehetőségük legyen gondoskodni, megítélésem szerint a *Berliner Testament* teljes körű beépítése a magyar jogba eme célt elsőrangúan lenne képes szolgálni.

## 5. A házastársak közös végrendelete

A közös végrendelet kapcsán feltétlenül kiemelés érdemel a legújabb bírói gyakorlatból a Keszthelyi Járásbíróság P.20.548/2021. számú elsőfokú, majd az abban foglaltaktól eltérő véleményt képviselő Zalaegerszegi Törvényszék Pf.20.166/2022. számú másodfokú ítéletében olvasható álláspont. A járásbíróság álláspontja szerint a közös végrendeletben a házaspár kiköthetik, hogy a közös végrendelet őket a másik fél életében, vagy annak halála után nem köti, de azt is kiköthetik, hogy a közös végrendeletbe foglalt végintézkedés valamely rendelkezését egyikük a másikuk

<sup>11</sup> Lásd: VÉKÁS LAJOS – GÁRDOS PÉTER (szerk.): *Kommentár az új Polgári Törvénykönyvhöz II.* Wolters Kluwer, Budapest, 2014, 2413.

<sup>12</sup> A közös végrendeletek bevezetésével kapcsolatban egyébként WEISS EMÍLIA az alábbiakra hívja fel a figyelmet: „A közös végrendelet újbóli elismerése különösen az ún. kölcsönös és az ún. kölcsönös–viszonos végrendeletek vonatkozásában igényel olyan kérdésekben többlétszabályozást, vajon mennyiben legyen megengedett vagy éppen meg nem engedett az ilyen közös végrendeletek egyoldalú visszavonása, vajon terjedjen-e ki a közös végrendeletben elígért vagyon az e vagyonnal való élők közötti ingyenes rendelkezés korlátozására is vagy ne; de az életviszonyok, a vagyoni viszonyok, a családi viszonyok mai gyors változásai a szabályozás során minden bizonnyal további megfontolásra érdemes kérdéseket is fel fognak vetni.” Lásd: WEISS EMÍLIA: A Polgári Törvénykönyv öröklési jogi könyvének kodifikációja elé. In: KISS DAISY – VARGA ISTVÁN (szerk.): *Magister artis boni et aequi. Studia in Honorem Németh János.* Eötvös Kiadó, Budapest, 2003, 990–991.



nélkül meg nem változtathatja. A járásbíróóság indokolása tartalmazza, hogy a fent kifejtettek azonban kizárólag a végrendelezők életében megtett egyoldalú visszavonó nyilatkozatokra vonatkoznak, a közös végrendelet egyoldalú visszavonásának szerződésbeli tilalma a végrendelezőket csak mindkettejük életben léte alatt köti.

A másodfokú bíróság, a Zalaegerszegi Törvényszék eltérő álláspontot képviselt. Határozatának indokolása tartalmazza, hogy a Ptk. 7:43. § (3) bekezdése lehetővé teszi a közösen végrendelezőknek, hogy a közös végrendelet egyoldalú visszavonását kizárják. Ebben az esetben a közös végrendelet csak közösen vonható vissza. A rendelkezés második fordulója értelmében, ha ilyen kizáró rendelkezést nem tettek, a közös végrendelet érvényesen egyoldalúan, a másik fél értesítése mellett vonható vissza. E rendelkezéseket az indokolja, hogy közös végrendelet esetén a végrendelezők egymásra tekintettel, egymás végrendeletének ismeretében tesznek végintézkedést, még akkor is, ha nem egymás javára rendelkeznek. A közös végrendelet visszavonása tehát vagy csak közösen, vagy egyoldalúan úgy lehetséges, hogy a másik félnek lehetősége legyen a saját végintézkedése visszavonására. Ebből pedig csak az következhet, hogy a Ptk. 7:43. § (3) bekezdés első fordulója szerinti kizáró rendelkezés a közösen végrendelezőket nem csak életükben köti. Az egyik fél halálával a közös visszavonás lehetősége megszűnik, a tovább élő örökhagyó érvényesen egyoldalúan nem vonhatja vissza a végintézkedést, ezzel az tulajdonképpen az végső végrendeletévé válik.

Nagyon érdekes, hogy az első- és másodfokú bíróság egymástól teljes mértékben eltérő jogi álláspontot képvisel. Figyelemmel arra, hogy az elmúlt évek és jelenlegi időszak eseményeiből (pandémiás helyzet, orosz – ukrán háború, stb.) következően az öröklési jog és a végintézkedési jog szerepe nagy mértékben megnőtt, fontos lenne egy ennyire jelentős kérdésben, mint a házastársak közös végrendeletének az egyik fél halálát követően a másik fél által történő egyoldalú módosításának lehetősége kérdésében egységes jogalkalmazói – bírói gyakorlat kidolgozása.

Az ügyben a végső döntést meghozó Kúria 2023. május 31. napján hozott ítéletet a 20.985/2022/5. számú eljárásban, mely ügy a BH 2023. 218. szám alatt került közzétételre. A Kúria hatályában fenntartotta a Zalaegerszegi Törvényszék ítéletét. Indokolásában rámutatott arra, hogy a házastársi közös végrendelet a Ptk. új, bár a magyar jogrendszerben nem előzmény nélküli jogintézménye: jogtörténeti előképét az 1928-as Mtj. tartalmazta (Mtj. 1963-1967. §§), részletes eligazítást adva arra az esetre is, amikor a közös végrendelet alapján öröklő házastárs utóbb a közös végrendeletet visszavonó nyilatkozatot tesz. A Kúria az öröklési jogi szabályok mellett utalt a Ptk. családjogi szabályaira is, melyek szerint a házassági vagyoni szerződés eltérő rendelkezése hiányában a házastársak között a házassági életközösség időtartamára házastársi vagyonközösség, ún. törvényes vagyoni jogi rendszer

keletkezik [Ptk. 4:34. § (2) bekezdés], amiből az is következik, hogy a törvény a házassági vagyoni viszonyok rendezése körében elsődlegesnek a felek megegyezését, a vagyoni szerződést tekinti, így a Kúria álláspontja szerint az egyoldalú visszavonás tilalmát tekintve a családjogi szabályok tükrében elemezve az a helyes értelmezés adódik, hogy a tilalom a túlélő házastárs esetében is fennáll.<sup>13</sup>

Habár nyilvánvalóan teljesen más társadalmi és gazdasági körülmények között, értelemszerűen eltérő jogi szabályozási környezetben született, de felfogása miatt fontos utalni az egykori királyi Kúria 1926. november 25-én kelt, 25. P. I. 2380. 1926. számú döntésére. Ezen ítélet a házastársak közös végrendelete vonatkozásában az alábbiakat mondta ki: „*Viszonos a házastársak közös végrendelete, ha a rendelkezésekben nyilvánuló egységes és összetett akaratelhatározásra tekintettel föl kell tenni, hogy közülök mindegyik csak azért rendelkezett úgy, amint azt a kölcsönös végrendelet feltünteti, mert így rendelkezett a másik is, s hogy abban az esetben, ha ez nem rendelkezett volna ilyen módon, házastársa sem úgy tette volna meg a maga rendelkezését, mint ahogy azt a végrendelet tartalmazza.*”<sup>14</sup> E határozat idézése a bemutatott jelenkori határozat elemzése során azért lényeges, mert mindkét határozat kiemeli a közös végrendeletnek azt a fontos sajátosságát, hogy ez a házastársak valóban közös, együttes, egymásra tekintettel tett jognyilatkozata, mely tény-körülménynek a jognyilatkozat valamennyi létszakában komoly jelentősége van.<sup>15</sup>

## 6. A termőföld öröklésének egyes kérdéseiről

Érdemes megemlíteni, hogy 2023 elejétől a magyar jog szerinti termőföld öröklése jelentős változáson ment keresztül.<sup>16</sup> A jogszabály feltételezett célja, hogy elkerülhető legyen a termőföldek széttagoltsága, ami könnyen előfordulhat, ha az elhunyt személy után több örökös következik. A rendelkezések szerint a földtulajdonos halála esetén a hagyatéki eljárás során az örökösöknek az alábbi lehetőségeik lesznek:

<sup>13</sup> Az utóöröklés és a közös végrendelet intézménytörténeti fejlődéséhez lásd: BALOGI ZSIGMOND: *A közös végrendelet és az utóöröklés intézményének fejlődéstörténete és szabályanyagának összehasonlító elemzése a készülő új polgári törvénykönyv egyes stációiban.* Acta ELTE, tom. XLVII, 2010, 245–279.

<sup>14</sup> A királyi Kúria 1926. november 25-én kelt, 25. P. I. 2380. 1926. sz. döntését lásd: SZLADITS KÁROLY (szerk.): *Magánjogi döntvénytár. XX. kötet (1925–1927. évi határozatok).* Budapest, 1928, 33–36.

<sup>15</sup> A házastársak közös végrendelete kapcsán lásd továbbá: NAGY ÁLMOS LUKÁCS: Miként érinti a közös végrendeletbe foglalt egyoldalú visszavonás tilalma a túlélő házastárs végrendelezési szabadságát? *Magyar Jog*, 2023/11. szám, 667–669.

<sup>16</sup> Lásd: a földeken fennálló osztatlan közös tulajdon felszámolásáról és a földnek minősülő ingatlan jogosultjai adatainak ingatlan-nyilvántartási rendezéséről szóló 2020. évi LXXI. törvény.

- a) az örökösársak osztályos egyezséget kötnek,
- b) az ingatlant (az ingatlanból az örökrészt) az örökösárs vagy örökösársak az öröklésben érdekelt más személyre, a kieséses örökösre vagy a hagyatéki hitelezőre átruházza, illetve átruházzák, akként, hogy ezzel közös tulajdon nem keletkezik,
- c) az örökösársak az ingatlant egyben értékesítik, vagy
- d) az örökösársak az ingatlant, illetve az örökrészt az állam javára ingyenesen felajánlják.

Jelenleg még igen korai lenne megjósolni, hogy hogyan alakul a joggyakorlat ezen módosítások alapján.

Ehhez a kérdéshez szorosan kapcsolódik az Alkotmánybíróság 24/2023. (XII. 5.) AB határozata, melyben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdéséből következő alkotmányos követelmény, hogy a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény 34. § (3) bekezdése alapján, a föld tulajdonjogának végintézkedés útján történő megszerzése esetén az örökös szerzőképességének a hagyatéki eljárás során kell fennállnia.

Az ügy lényege az alábbiak szerint foglalható össze. Az alkotmánybírósági eljárást indítványozó a 2021. júliusában megtartott hagyatéki tárgyaláson szerzett tudomást arról, hogy termőföldet örökölt. Az indítványozó 2013 óta bejegyzett őstermelő, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara 2016-ban vette nyilvántartásba, az Országos Földműves Nyilvántartásban (a továbbiakban: földműves nyilvántartás) pedig 2021. július 20-a óta szerepel. A hagyatéki tárgyalás után a közjegyző megkereste a területileg illetékes kormányhivatalt az ingatlanok tulajdonszerzési feltételeinek igazolására szolgáló hatósági bizonyítvány kiadása végett. A kormányhivatal a hatósági bizonyítvány kiadását megtagadta arra hivatkozva, hogy az indítványozó az örökség megnyíltakor nem volt földműves, ezért a termőföldek tulajdonjogát nem örökölheti meg.

Az indítványozó kereseti kérelmet nyújtott be a kormányhivatal határozatával szemben és kérte a határozat megsemmisítését. Álláspontja szerint a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény (Ftv.) szerzőképességre vonatkozó 34. § (3) bekezdése nem értelmezhető akként, hogy a földművesként való nyilvántartásba vételnek a hagyatéki megnyíltakor kellene fennállnia. Érvelése szerint egy ilyen értelmezés súlyosan korlátozza az örökléshez való jogot annak aktív és passzív tartalmában is. A Szegedi Törvényszék az indítványozó keresetét elutasította arra hivatkozva, hogy a magyar öröklési jog az *ipso iure* öröklési elvet követi, amely szerint az örökös vagyona az örökös halála pillanatában átszáll az örökösre. Az indítványozó felülvizsgálati kérelme folytán a Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A döntés indokolása szerint a föld tulajdonjogának végintézkedés útján történő megszerzése esetén a törvényes szerzési korlátozásokat az öröklés megnyílt, azaz az örökös halála időpontjára kell vizsgálni.

Az Alkotmánybíróság határozatából elsődlegesen az alábbiakra célszerű rámutatnunk. A végintézkedéssel történő öröklés mind az aktív, mind a passzív öröklés szempontjából egy jövőbeni bizonytalan időpontot jelent. A passzív örökléshez való jog vonatkozásában ez azt jelenti, hogy az örökös nincs feltétlenül abban a helyzetben, hogy tudja, hogy egyáltalán örököl-e, és abban a helyzetben sem, hogy ha örököl, akkor az örökség megszerzéséhez milyen feltételekkel kell rendelkeznie. A Kúria jogértelmezése alapján az örökös számára, amikor kiderül, hogy mely időponttól örökös, akkor már rendelkeznie is kell, vagy kellett volna a szerzési képességgel is. Amennyiben az örökhagyó halálakor nem rendelkezett szerzési képességgel, akkor az örökhagyó akarata sem tud érvényesülni, mert meghíúsul, és az örökös nem is szerezheti meg az örökséget, függetlenül attól, hogy a tényleges rendelkezési jog gyakorlása időben későbbi, és a jogértelmezés sem befolyásolja az eljárás lefolytatásának tényét.

A kérdéses ügyben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az örökös az örökhagyó halálakor még nem, de a mezőgazdasági hatósági szerv döntésének meghozatala előtt rendelkezett szerzési képességgel, és ezt tekintette a hagyaték megszerzésének lehetősége vonatkozásában mérvadónak.

Az Alkotmánybíróság döntésének lényege szerint az eljáró bíróságok jogértelmezése az aktív örökléshez való jogot és a passzív örökléshez való jogot is aránytalanul korlátozza, így ellentétes az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésével. Megítélésünk szerint ez a döntés a konkrét ügyön túlmenően is nagyon jelentős üzenetet hordoz, és hangsúlyozza az örökléshez fűződő jog alkotmányos tartalmát, ezért vélhetőleg hatással lesz egyes későbbi, öröklési jogi tárgyú alkotmánybírósaági ügyekre is.<sup>17</sup>

## 7. Az európai öröklési rendelet egyes kérdéseiről

A 650/2012/EU rendelet, az európai öröklési rendelet (EuÖr.) hatékony szerepet játszik a gyakorlatban plasztikusan „*Mallorca-nyugdíjasok*” jelenségnek nevezett nemzetközi vagyonmozgások, illetve a külföldi elemet tartalmazó öröklési ügyek szabályozásában.<sup>18</sup> A végrendeletek tartalmi érvényességére (és megengedettségre) irányadó jog vonatkozásában, az EuÖr. 24. cikke a végrendeletek tartalmi ér-

<sup>17</sup> A jelen alkotmánybírósaági döntéshez lásd továbbá: RÉFI BÁLINT: Észrevételek az Alkotmánybíróság 24/2023. (XII. 5.) AB határozatához. *Magyar Jog*, 2024/3. szám, 164–167.

<sup>18</sup> A Mallorca-nyugdíjasok fogalmához lásd: DE NEGRI LAURA: Az Európai Öröklési Rendelet egyik legnagyobb kihívása: az örökhagyó utolsó szokásos tartózkodási helyének megállapítása. *Közjegyzők Közlönye*, 2021/2. szám, 78. Az európai öröklési rendeletről összefoglaló jelleggel lásd: SZÓCS TIBOR: Az európai öröklési rendelet mint új kihívás. *Közjegyzők Közlönye*, 2016/2. szám, 29–39.

vényességére irányadó joggal foglalkozik, melyet SZŐCS TIBOR – álláspontunk szerint helyesen – hipotetikus öröklési jognak nevez, ugyanis ez az a jog, amely a végintézkedést megtevő személy utáni öröklésre e rendelet alapján alkalmazandó lett volna, ha az említett személy halála a végintézkedés megtételének napján következett volna be.<sup>19</sup> Ezen rendelkezés alapvető célja, hogy a végrendelet tartalmi érvényességére irányadó jogot rögzítse a végrendelet napján, vagyis arra ne hasson ki a szokásos tartózkodási hely későbbi változása, és ezzel egyfajta kiszámíthatóságot jogbiztonságot szolgáltasson a hagyatéktervezés terén.

Példaként említhető egy magyar állampolgár, aki Hollandiában rendelkezett szokásos tartózkodási hellyel, ott végrendeletet tesz, majd később visszaköltözik Magyarországra és a halálakor szokásos tartózkodási helye már Magyarországon volt. Felmerül a kérdés, hogy melyik jog lesz alkalmazandó. Az öröklésre általában a halálakor szokásos tartózkodási hely szerinti magyar jogot, a végrendelet alaki érvényességére akár a magyar, akár a holland jogot, míg a végrendelet tartalmi érvényességére a fent említett hipotetikus öröklési jog szerint a holland jogot mint a végrendelet megtételekor szokásos tartózkodási hely szerinti jogot kell alkalmazni.

Érdekes és fontos gyakorlati kérdést szerepel a hagyatéki eljárási törvényben (a továbbiakban: Hetv.) a külföldi hagyatéki vagyon vonatkozásában. A Hetv. 43/B. §- az alábbiak szerint rendelkezik: „(1) A közjegyző az öröklésben érdekeltet a kérelmére feljogosíthatja a külföldön lévő hagyatéki vagyontárgyakra vonatkozó adatok, valamint az azokra vonatkozó iratok, okiratok beszerzésére. (2) Több öröklésben érdekeltnek ugyanabban az okiratban foglalt közös kérelmére a közjegyző a kérelmet előterjesztő öröklésben érdekeltet együttesen is feljogosíthatja az (1) bekezdés szerinti adatok, iratok, okiratok beszerzésére. Ebben az esetben a feljogosított érdekeltet együttesen jogosultak eljárni.”

Lényeges lehet ez a rendelkezés – illetve annak gyakorlati alkalmazása – például külföldi pénzügyintézetnél lévő széf esetén, amelyet a hagyatéki tárgyai közé be kellene venni, de az érdekeltet közötti bizalom hiánya miatt nem lehet, hogy csak egyik érdekelt járjon el, hanem közös eljárásra van szükség.

Az EuÖr. vezet be az európai öröklési bizonyítványt. Az európai öröklési bizonyítványt az öröklési ügyben eljáró hatóság állítja ki, és az örökösök, hagyományosok, végrendeleti végrehajtók és hagyatéki gondnokok használhatják jogállásuk bizonyítása, valamint jogaik vagy hatáskörük más tagállamokban történő gyakorlása céljából. Az európai öröklési bizonyítványt kibocsátása után bármilyen további eljárás nélkül minden tagállamban elismerik. Fentiek alapján is kijelenthető,

<sup>19</sup> Lásd: SZŐCS TIBOR: *A nemzetközi öröklési jog szabályainak kommentárja*. Budapest, 2021. <https://jogkodex.hu/doc/3329548> (A letöltés ideje: 2024. 7. 2.)

hogy az európai öröklési bizonyítvány lényeges legitimációs hatással rendelkezik, hiszen legitimálja az abban jogosultként megjelölt személyt, továbbá közbizalmi hatása is van, mivel védi a jóhiszemű harmadik személyeket. Az európai öröklési bizonyítványt az EU tagállamának közhitelű nyilvántartást vezető hatósága el kell, hogy fogadja a bejegyzés alapjául.

Az európai öröklési bizonyítvány kapcsán meghatározó jelentőségű az ún. Oberle-ügy.<sup>20</sup> Az EuÖr.-nek az európai öröklési bizonyítványról szóló rendelkezéseit úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan tagállami szabályozás, mint az alapügyben szereplő, amely annak ellenére, hogy az örökhagyó szokásos tartózkodási helye a halálának időpontjában nem ebben a tagállamban volt, azt írja elő, hogy ez utóbbi tagállam bíróságai továbbra is joghatósággal rendelkeznek a nemzeti jog szerinti öröklési bizonyítványok kiállítására egy határon átnyúló vonatkozású öröklés esetében, amennyiben a hagyatéki javak ennek az említett tagállamnak a területén találhatók, vagy amennyiben az örökhagyó ugyanezen tagállam állampolgárságával rendelkezett.

## 8. Az öröklési jog újszerű kihívásai

Meg kell említenünk, hogy a fentiekén túlmenően az öröklési jog újszerű kihívásaként azonosíthatóak: a digitális javak sorsa, a kriptovaluta öröklési jogi megítélése, az elektronikus végrendekezés kérdései, az öröklési jog kapcsolata a mesterséges intelligenciával.<sup>21</sup> A mai modern világunkban egyre többen rendelkeznek digitális vagyonnal, például online banki fiókokkal, közösségi média fiókokkal vagy egyéb digitális tartalmakkal. Fontos kérdés, hogy hogyan lehet ezt a digitális vagyont kezelni és örökíteni végrendeleti rendelkezések útján.

A digitális vagyont más típusú vagyontól az a tény különbözteti meg, hogy a tulajdonos – jelen esetben az örökhagyó – az a személy, akit a digitális vagyon

<sup>20</sup> Lásd: C-20/17. sz. Az Oberle-ügy részletes bemutatását lásd: SZÖCS TIBOR: Az európai öröklési rendelet hazai alkalmazását érintő legújabb rendelkezések. *Európai Jog*, 2019/1. szám, 6–7. Lásd továbbá: BALOGH Tamás: Legújabb problémák az európai öröklési rendelet alkalmazásával kapcsolatban. *Közjegyzők Közlönye*, 2020/3. szám, 29.; M. WILDERSPIN: *The Notion of “Court” under the Succession Regulation*. *Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego*, 26 (2020), 45–56. DOI: <https://doi.org/10.31261/PPPM.2020.26.05>; S. D. ΣΧΙΟΡΟΥ: *The Court of Justice of the European Union’s Interpretation of Regulation (EU) No. 650/2012.*, *CKS* 2019, 394. – Challenges of the Knowledge Society [https://cks.univnt.ro/cks\\_2019.html](https://cks.univnt.ro/cks_2019.html) (A letöltés ideje: 2024. 7. 2.).

<sup>21</sup> Lásd ezzel kapcsolatban: SCHUBAUER P.: *A személyes adatok személyiségi jogi védelme, különös tekintettel a halál utáni védelem egyes kérdéseire*. Budapest, 2022. <http://real-phd.mtak.hu/1109/> (A letöltés ideje: 2024. 5. 2.).

tulajdonosaként a szerződésben megjelölnek. E szerződések általában nem rendelkeznek az örökölhetőségről, sőt sok esetben közvetetten megtiltják azokat.

Egy 2014-es cikkben NATALIE BANTA, az amerikai Drake University professzora arról írt, hogy a digitális vagyona tartozó elemeknek van egy feltűnő hasonlóságuk: az „örökölhetőségüket” a szolgáltatási szerződések feltételei szabályozzák, amelyek jellemzően korlátozzák az ilyen szolgáltatások tárgyának átvitelét.<sup>22</sup> Banta szerint ez lehetővé teszi a felek számára, hogy lemondjanak az egyik leglényegesebb jogukról.

Azt azonban figyelembe kell venni, hogy a manapság egyre inkább elterjedt *click-wrap* szerződések tartalma a felek előtt rendelkezésre áll. Az ilyen szerződések mivel írásbelinek minősülnek, ugyanúgy kötelező érvényűek. Tehát jelen esetben az örökölhetőség kizárása kapcsán a felhasználóknak kell tudatosan figyelniük erre a kérdésre, hiszen a szolgáltatók bármilyen generális szabályozás bevezetése előtt önszántukból nem fogják felhívni erre az adott szerződési feltételre a figyelmet. Főként a közösségi oldalak kapcsán már van arra lehetőség, hogy kvázi „ügygondnokot” nevezünk ki arra az esetre, ha elhunynánk. Mégis elképzelhetőnek tartjuk, hogy a jövő végrendeletei tele lesznek felhasználónevekkel és jelszavakkal, valamint az adott online felülethez tartozó teendőkkel, utolsó kérésekkel.

A végrendelet készítésekor számolnunk kell a digitális lábnyom fogalommal is, ugyanis ha nem készítünk megfelelő „tervet” (*estate planning*), akkor a végrendeleti végrehajtó nagy eséllyel figyelmen kívül hagyhatja a hagyaték ezen részét, mert a digitális vagyona nem érhető el számára, vagy mert nem ismeri annak létezését. Ezért célszerű lehet a végrendelet szükséges adatokkal történő kiegészítése, vagy egy olyan végrendeletnek megfelelő okirat elkészítése, amely tartalmazza a különböző online felületeken használt felhasználóneveket, jelszavakat, biztonsági kérdésekre adott válaszokat. Fontos tehát, hogy rendelkezésre álljon egy lista az örökösök online fiókjairól (pl. e-mail, közösségi média, banki fiókok stb.) és a hozzájuk tartozó jelszavakról. Ez lehetővé teszi az örökösök számára, hogy hozzá férjenek ezekhez a fiókokhoz és kezeljék azokat.<sup>23</sup>

A digitális vagyonhoz és az online fiókokhoz való hozzáférés szülő rendelkezést érdemes belefoglalni a végrendeletbe. Így biztosítható, hogy az örökösök tudomást szerezzenek erről a fontos információról és tudatában legyenek azzal, hogy milyen jövőbeli teendők merülhetnek fel. Lényeges lehet továbbá egy bizalmas személy kijelölése, aki az örökösök egyes online tartalmaihoz a végintézkedéstől függet-

<sup>22</sup> Lásd: N. M. BANTA: *Inherit the Cloud: The Role of Private Contracts in Distributing or Deleting Digital Assets at Death*. Fordham Law Review 83 (2014), 799.

<sup>23</sup> Mindezzel kapcsolatban lásd különösen: BOÓC ÁDÁM: Technológiai kihívások a polgári jogban, különös tekintettel az öröklési jogra. In: HOMICSKÓ ÁRPÁD (szerk.): *Technológiai kihívások az egyes jogterületeken*. Budapest, 2018, 25–38.

lenül is hozzáférést kaphat, illetve – a teljesség kedvéért – az is említést érdemel, hogy ma már néhány online szolgáltató lehetőséget kínál arra, hogy a felhasználó kijelölhessen olyan hozzáférési kapcsolattartót, aki tudja kezelni az online fiókokat a felhasználó halála után.

Az öröklési jog és mesterséges intelligencia kapcsolata egyre fontosabbá válik a modern társadalomban. Egyik ilyen kérdés lehet például, hogy hogyan lehet örökíteni vagy kezelni a mesterséges intelligencia által létrehozott vagy kezelt vagyonformákat. Milyen szerepet játszhatnak a mesterséges intelligencia által generált adatok az öröklési jogban, és hogyan lehet ezeket kezelni az örökösök vagy a jogi örökösök számára. Szintén fontos probléma, hogy hogyan lehet biztosítani a mesterséges intelligencia által kezelt vagy generált vagyon jogos tulajdoni jogait az esetleges örökléseknél. Hogyan lehet garantálni a jogos öröklést, ha az adott vagyonelem egy mesterséges intelligencia által működtetett eszköz vagy vagyonkezelő rendszer része?

Ezek a kérdések jelentős kihívást jelentenek az öröklési jog számára a mesterséges intelligencia korában és fontos lesz, hogy a jogalkotók és jogalkalmazók felkészüljenek ezekre az új helyzetekre, és megfelelő jogszabályokat és irányelveket dolgozzanak ki a problémák kezelésére. A mesterséges intelligencia és az öröklési jog kapcsolata egyre fontosabbá válik a jövőben és a jogrendszereknek kell lépést tartaniuk a technológia fejlődésével, valamint annak hatásaival a társadalomra.

Az új technológiai fejlesztések, mint például a fent említett kriptovaluták, az online vagyonkezelés, továbbá a mesterséges intelligencia megjelenése is számos új kérdést vet fel az öröklési jog területén. Az öröklési jogi szabályozásnak ezekre az új kihívásokra is reagálnia kell, hogy biztosítsa az igazságos és hatékony vagyonátadást a következő generációk számára.

Az öröklési jogban családi vállalkozások esetében a családi alkotmányok is egyre fontosabb szerepet fognak játszani.<sup>24</sup> A jogkereső közönség keresi az egyedi megoldásokat a vagyon átadására vonatkozóan és ezekre az igényekre kell reagálni az öröklési jog fejlesztése során. Ebből is következik, hogy a fent említett jelenségek az öröklési jogot – a jogalkotást és a jogalkalmazást egyaránt – feltétlenül a változás irányába kell, hogy mozdítsák.

<sup>24</sup> A családi alkotmánnyal összefüggésben átfogóan a magyar szakirodalomban lásd: ARATÓ BALÁZS: *Családi vállalkozások; családi alkotmány és generációváltás*. Patrocinium, Budapest, 2023. Uő: A családi alkotmány fogalma, célja, lehetséges megjelenési formái. *Glossa Iuridica*, 2023/1–2. szám, 33–48. DOI: <https://doi.org/10.55194/GI.2023.1-2.2>; A családi gazdasági társaságok szerződéses viszonyaival kapcsolatban lásd továbbá: FAZAKAS ZOLTÁN JÓZSEF: A családi gazdasági társaságok és a szindikátusi szerződések lehetséges kapcsolódásai. *Debreceni Jogi Műhely*, 2023/1–2. szám, 99–124. DOI: <https://doi.org/10.24169/DJM/2023/1-2/5>.



*Abstract*

CONTEMPORARY PROBLEMS IN THE HUNGARIAN SUCCESSION LAW,  
WITH AN OVERVIEW AT SOME ISSUES  
OF THE EUROPEAN SUCCESSION REGULATION

*This paper deals with some of the issues of Hungarian succession law that are considered to be of utmost importance. In particular, it discusses the fact that the current Civil Code basically considers testamentary succession as the preferred mode of succession, and presents the relevant issues of substitute succession and joint wills of spouses. The paper addresses certain problems of inheritance of agricultural land, touches upon certain issues of application of the European Succession Regulation and outlines some of the recent challenges in the law of succession.*

**Keywords:** *succession law; last will; European Succession Regulation; new technological challenges.*